

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

จากการเปิดเสรีทางการค้า การลงทุน การเงิน และการบริการระหว่างประเทศในปัจจุบันทำให้ประเทศต่างๆ จำเป็นต้องพัฒนาอุตสาหกรรมและการบริการภายในประเทศของตน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน กิจกรรมการขนส่งทางอากาศในส่วนของการบินพาณิชย์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญและต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการขนส่งทั้งขนส่งสินค้าและคนโดยสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการค้าระหว่างประเทศ

กิจกรรมขนส่งทางอากาศเป็นกิจกรรมที่มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับระหว่างประเทศทำให้ประเทศไทยต้องมีการปรับตัวและเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมการบิน เพื่อให้มีศักยภาพในการแข่งขันทัดเทียมกับประเทศต่างๆ และเพื่อรองรับเป้าหมายในการเป็นศูนย์กลางการบิน (HUB) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัฐจึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมการบิน โดยเปิดเสรีทางการบินในเส้นทางระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว อีกทั้งมีนโยบายให้สายการบินต่างประเทศเข้ามาให้บริการแข่งขันกับสายการบินของไทยได้ทุกเส้นทางในระดับหนึ่ง และจะเปิดเสรีให้ทำการขนส่งได้เต็มที่ต่อไปในอนาคต ผู้ประกอบการสายการบินในประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ โดยการเร่งพัฒนาศักยภาพของตนในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนาฝูงบินของตน ด้วยการจัดหาอากาศยานที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเส้นทางการบิน เข้ามาแทนที่อากาศยานเดิมและใช้ในเส้นทางการบินใหม่ เพื่อรองรับการเติบโตของการจราจรทางอากาศซึ่งมีการคาดการณ์ไว้ว่าในปี ค.ศ. 2026 การเติบโตของการจราจรทางอากาศของโลกจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.0 ส่งผลให้มีความต้องการอากาศยานเพื่อรองรับการเติบโตกว่า 28,600 ลำ¹

---

¹ Future Air Transport an Industry dedicated to continuous improvement in global air travel, The Boeing company 2006 current market outlook, <www.boeing.com/commercial/cmo/pdf/CMO_06.pdf> {May, 2007}

1.1.1 ลักษณะทั่วไปของกิจการขนส่งทางอากาศ (Air Transportation)

อุตสาหกรรมการบิน เป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางอากาศ (Air Transportation) ทั้งการขนส่งคนโดยสาร สัมภาระ และสินค้า โดยใช้อากาศยานเป็นพาหนะ อุตสาหกรรมการบินประกอบด้วย ธุรกิจการบินหรือสายการบิน ธุรกิจอากาศยานหรือเครื่องบิน ธุรกิจท่าอากาศยานหรือสนามบิน ธุรกิจบริการเครื่องอำนวยความสะดวกในการเดินอากาศ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบิน ทั้งภายในและต่างประเทศซึ่งทำหน้าที่ให้ความร่วมมือ ประสานงาน สนับสนุน และควบคุมดูแลให้อุตสาหกรรมการบินเจริญก้าวหน้า²

เดิมกิจการขนส่งทางอากาศเป็นกิจการที่มีรัฐเป็นผู้ลงทุน หรือร่วมลงทุนกับเอกชน เนื่องจากเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของรัฐโดยมีการขนส่งผ่านดินแดนของรัฐต่างๆ ซึ่งรัฐทุกรัฐได้รับการยอมรับในเรื่องอำนาจอธิปไตยในห้วงอากาศเหนือดินแดนอาณาเขตและทะเลอาณาเขตตามอนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ค.ศ. 1944³ และเป็นสาธารณูปโภคที่รัฐมีหน้าที่โดยตรงในการจัดให้มีเพื่อประโยชน์ของประชาชน รัฐจึงลงไปเป็นผู้ประกอบการเองหรือมีการควบคุมหรือคัดเลือกผู้ประกอบการอย่างเคร่งครัด อีกทั้งในการดำเนินกิจการขนส่งทางอากาศนั้นเป็นกิจการที่ต้องใช้เงินลงทุนสูงทั้งในส่วนของจัดหาอากาศยานและเครื่องอุปกรณ์ การจัดสรรบุคลากร รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องเพื่อประสิทธิภาพของการดำเนินกิจการ แต่ในปัจจุบันรัฐได้เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามาลงทุนโดยรัฐทำหน้าที่กำกับดูแลในด้านความมั่นคงและความปลอดภัย ทำให้กิจการขนส่งทางอากาศมีการแข่งขันกันอย่างกว้างขวาง

---

² บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, อุตสาหกรรมการบินและการจำหน่ายตัวเครื่องบิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด, 2548) น. 25.

³ Article 1 The contracting States recognize that every State has complete and exclusive sovereignty over the airspace above its territory.

การที่อากาศยานจะทำการบินผ่านน่านฟ้าของรัฐต่าง ๆ นั้น จะต้อง มี “สิทธิการบิน” (The Right of Flight) โดยอนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ค.ศ. 1944 ได้กำหนด สิทธิการบินของอากาศยานรัฐภาคีไว้ 3 เรื่อง คือ⁴

1. การบินแบบประจำ (Scheduled Air Services)⁵ อากาศยานของรัฐอื่นจะมีสิทธิบิน ผ่านหรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐผู้ทำสัญญาได้ ต้องได้รับอนุญาตพิเศษหรืออนุญาตอย่างอื่น จากรัฐนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติ รัฐต่างๆ จะทำความตกลงทวิภาคีแลกเปลี่ยนสิทธิการบินเป็นคู่ประเทศ ไป⁶

2. การบินไม่ประจำ (Non Scheduled Air Services)⁷ อากาศยานมีสิทธิบินผ่าน สิทธิ บินแหว่งทางเทคนิค สิทธิบินแหว่งด้วยวัตถุประสงค์มิใช่การขนส่งเชิงพาณิชย์ในรัฐภาคี สิทธิบิน ขนส่งเชิงพาณิชย์ในรัฐภาคีภายใต้กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ ที่รัฐนั้นกำหนด⁸

⁴ สมชาย พิพุทธวัฒน์, “เอกสารประกอบการสอนวิชากฎหมายและระเบียบการบิน พลเรือน ABM 202 คณะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยรังสิต” (2551). น.59 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)

⁵ คณะมนตรีแห่งองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ กำหนดนิยามของ “การเดินทางอากาศระหว่างประเทศแบบประจำ” (Scheduled air services) ว่า คือ กลุ่มเที่ยวบินหนึ่ง ที่ ผ่านเข้าไปในน่านฟ้าเหนืออาณาเขตของรัฐมากกว่าหนึ่งรัฐ โดย ใช้อากาศยานเพื่อการขนส่งคน โดยสาร ไปรษณีย์ภัณฑ์ หรือ ของ เพื่อบำเหน็จ ในลักษณะที่แต่ละเที่ยวบินเปิดให้บริการแก่ สาธารณชน และให้บริการการจราจรตั้งแต่สองจุดขึ้นไปโดยสอดคล้องกับตารางการบินที่ประกาศ ต่อสาธารณะ ด้วยเที่ยวบินที่สม่ำเสมอและบ่อยครั้งจนก่อให้เกิดกลุ่มเที่ยวบินหนึ่งซึ่งเป็นระบบ สามารถจดจำได้ ; ICAO Doc.7278-C/941 (10 May 1952) ; Doc 7278/2, 2nd., 1985 ; ICAO Doc.9587 (1st ed., 1992)

⁶ ข้อ 5 อนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ค.ศ. 1944

⁷ การเดินทางอากาศระหว่างประเทศแบบไม่ประจำ (Non Scheduled air services) คือ การเดินทางอากาศใดๆที่ไม่เป็นไปตามองค์ประกอบของการเดินทางอากาศระหว่างประเทศแบบประจำ; วิจิตร วายุภักดิ์, “บริการแท็กซี่ทางอากาศและเช่าเหมา” ข่าวสารการบินพาณิชย์ (ต.ค. 2511) ล.7 น.6 อ้างถึงใน ประเสริฐ ป้อมป้องศึก, “ความหมายของการเดินทางอากาศแบบ ‘ประจำ’ และ ‘ไม่ประจำ’” อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 6, น.110.

3. กาโบตาจ (Cabotage) คือ ให้รัฐมีสิทธิปฏิเสธการอนุญาตให้อากาศยานของรัฐผู้ทำสัญญาอื่นรับขนคนโดยสาร สินค้า และไปรษณียภัณฑ์ที่รับขนขึ้นภายในอาณาเขตของตน เพื่อสินจ้าง หรือค่าเช่า ซึ่งคนและของเหล่านั้นมีปลายทางไปยังจุดหนึ่งภายในอาณาเขตนั้น⁹

การให้อำนาจหรืออนุญาตให้อากาศยานต่างประเทศทำการบินผ่านเหนือ หรือเข้าไปในอาณาเขตของรัฐนั้น อาจทำได้โดยวิธีใด วิธีหนึ่ง ต่อไปนี้¹⁰

1. โดยความตกลงระหว่างประเทศหลายฝ่าย (Multilateral Agreement)
2. โดยความตกลงระหว่างประเทศสองฝ่าย (Bilateral Agreement)
3. โดยการกระทำฝ่ายเดียวของรัฐผู้ให้อำนาจ

ในส่วนของประเทศไทยเองมีการกำหนดเกี่ยวกับการให้สิทธิการบินแก่อากาศยานต่างประเศไว้ใน พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 มาตรา 28 ห้ามมิให้อากาศยานต่างประเศบินผ่านขึ้นหรือลงในราชอาณาจักร เว้นแต่จะมีสิทธิตามอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศ หรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากรัฐมนตรี

ส่วนการประกอบกิจการขนส่งทางอากาศของประเทศไทยนั้น การที่ผู้ประกอบการสายการบินซึ่งได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการขนส่งทางอากาศจะทำการบินได้นั้นจะต้องมีเส้นทางการบิน¹¹ ซึ่งจะกำหนดไว้ในใบอนุญาตประกอบกิจการค้าขายในการเดินอากาศ เส้นทาง

⁸ ข้อ 6 อนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ค.ศ.1944

⁹ ข้อ 7 อนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ค.ศ.1944

¹⁰ สมชาย พิพุทธวัฒน์, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 4, น.25.

¹¹ การจัดสรรเส้นทางการบินและสิทธิการบินในการทำการบินระหว่างประเทศ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. ความพร้อมและความเหมาะสมของการใช้อากาศยาน
2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานบริการ
3. ผลการศึกษาความเป็นไปได้ของการให้บริการในเส้นทางการบินที่ยื่นขอ

จัดสรร

ส่วนการจัดสรรเส้นทางการบินและสิทธิการบินในการทำการบินภายในประเทศ เป็นไปตามประกาศกระทรวงคมนาคม เรื่อง หลักเกณฑ์การให้บริการเส้นทางบินภายในประเทศ ลงวันที่

การบินหรือสิทธิในเส้นทางการบินนี้นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการสายการบินสามารถให้บริการในการขนส่งคนโดยสารและสัมภาระได้

1.1.2 การจัดหาอากาศยานในกิจการขนส่งทางอากาศ

อนุสัญญาว่าด้วยการบินพลเรือนระหว่างประเทศ ค.ศ. 1944 ได้ให้ความหมายของอากาศยานไว้ว่า หมายถึง เครื่องทั้งสิ้นที่ทรงตัวอยู่ในบรรยากาศได้โดยปฏิกิริยาแห่งอากาศ นอกจากปฏิกิริยาที่พุ่งมาปะทะผิวโลก¹² อากาศยานที่ใช้ในกิจการขนส่งทางอากาศ คือ อากาศยานในเชิงพาณิชย์ (Commercial Aircraft)¹³

อากาศยานเป็นหนึ่งในทรัพย์สินประเภททุนสำคัญที่ผู้ประกอบการสายการบินใช้ในการดำเนินกิจการขนส่งทางอากาศและเป็นสิ่งที่สร้างรายได้หลักให้แก่กิจการ อากาศยานเป็นทรัพย์สินที่ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต ดังนั้นจึงส่งผลให้มีราคาสูง อีกทั้งโดยลักษณะธรรมชาติของอากาศยานจะต้องเคลื่อนที่ตลอดเวลาและเป็นทรัพย์สินที่มีโอกาสล้าสมัยได้ง่าย เสื่อมค่าเร็วเมื่อเทียบกับทรัพย์สินประเภทอื่น ๆ และต้องใช้นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการใช้และดูแลรักษา ผู้ประกอบการสายการบินจึงให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดหาอากาศยาน ทั้งการเพิ่มจำนวนในฝูงบินของตน และการนำมาใช้แทนที่อากาศยานเดิม การคัดเลือกอากาศยานนั้น ผู้ประกอบการสายการบินจะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น วัตถุประสงค์ของการใช้งาน เส้นทางการบิน สภาพเศรษฐกิจในขณะที่มีการจัดหาอากาศยาน ทุนของกิจการ กฎหมายเกี่ยวกับ

---

27 กันยายน พ.ศ. 2549 <<http://www.aviation.go.th/rbm/51-allotmentTraff.pdf>> {พฤษภาคม ,2551}

¹² Aircraft means any machine that can derived support in the atmosphere from the reactions of the air other than the reactions of the air against the earth's surface

¹³ องค์การการบินพลเรือน (ICAO) ได้ให้ความหมายของ Commercial Aircraft ไว้ว่า An aircraft operated or available for operation for hire or reward และพระราชบัญญัติ การเดินอากาศ พ.ศ. 2497 มาตรา 4 ได้ให้นิยามของคำว่า “อากาศยานขนส่ง” หมายความว่า อากาศยานซึ่งใช้หรือมุ่งหมายสำหรับใช้ขนส่งของหรือคนโดยสารเพื่อบำเหน็จเป็นการค้า

การควบคุมมลพิษและเสียงของอากาศยาน การเลือกใช้อากาศยานใหม่หรืออากาศยานที่ใช้แล้ว ขนาด ชนิด ของอากาศยานและต้นทุนในการจัดการดูแลรักษา ฯลฯ

การวางแผนจัดการฝูงบินของสายการบินนั้น จะมีความแตกต่างออกไปตามวัตถุประสงค์ของสายการบิน¹⁴ เช่น หากเป็นสายการบินเริ่มต้น (Start - Up Airline) ซึ่งยังขาดแคลนบุคลากรที่เกี่ยวข้องชาญในการจัดการเกี่ยวกับฝูงบิน การตัดสินใจเลือกอากาศยานมาใช้ในกิจการจะต้องมีความละเอียดรอบคอบ หรือการวางแผนจัดการฝูงบิน ในกรณีการขยายฝูงบิน (Fleet Expansion) การเลือกอากาศยานนั้นควรเป็นอากาศยานที่มีชนิด (Type) เดียวกับอากาศยานเดิมที่มีอยู่ให้มากที่สุด เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาและซ่อมแซม เป็นต้น นอกจากนี้ข้อสำคัญอีกประการที่ผู้ประกอบการสายการบินจะต้องคำนึงถึงในการจัดหาอากาศยานคือการวางแผนทางการเงินซึ่งควรคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่น รายได้ของกิจการ อัตราดอกเบี้ย ปริมาณของผู้ใช้บริการ แรงงาน ต้นทุนเชื้อเพลิง ค่าบำรุงรักษา และต้นทุนของสายการบินเอง เช่น ค่าเสื่อมราคา ค่าเช่า เป็นต้น

1.1.3 การให้หลักประกันเพื่อการจัดหาอากาศยานในต่างประเทศ

ในอดีตการจัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในกิจการโดยเฉพาะการจัดหาอากาศยานของสายการบินจะมีการจัดหาโดยผู้ให้สินเชื่อจะพิจารณาให้สินเชื่อจากกระแสเงินสด (Cash Flow) ของกิจการ และการกู้ยืมระยะสั้นจากธนาคาร (Short - Term Bank) ต่อมาสายการบินต่างประสบปัญหาเกี่ยวกับผลประกอบการและมีความต้องการเงินทุนเพิ่มขึ้น ทำให้กระแสเงินสดที่กิจการมีนั้นไม่เพียงพอต่อความเชื่อมั่นในการให้การสนับสนุนทางการเงิน ส่วนการกู้ยืมระยะสั้นจากธนาคารนั้น การชำระหนี้คืนในจำนวนมากไม่สามารถทำได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด อีกทั้งวิธีการดังกล่าวไม่เป็นที่ยอมรับของวงราชการธนาคาร สายการบินจึงได้พัฒนารูปแบบของสัญญาต่างๆขึ้นเพื่อให้การจัดหาเงินทุนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดแก่สายการบินและเจ้าหนี้ผู้เป็นแหล่งเงินทุน

¹⁴ See also Donald H. Bunher, International Aircraft Financing Volume 1 General Principles, (Montreal: International Air Transport Association), 2005.

ในการพัฒนารูปแบบของสัญญาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดหาอากาศยานนั้น สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงคือการสร้างหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้เพื่อให้เจ้าหนี้มีความมั่นใจในการที่จะได้รับชำระหนี้คืน ในขณะที่เดียวกันสายการบินเองก็สามารถใช้ประโยชน์จากอากาศยานเพื่อดำเนินกิจการได้ด้วย รูปแบบของการสร้างหลักประกันในการให้สินเชื่อเพื่อจัดหาอากาศยานตามหลักของการประกันหนี้สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

การใช้สิทธิในหลักประกันเหนืออากาศยาน (Typical Security-Based Aircraft Financing Instruments) เป็นการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันแก่เจ้าหนี้ โดยเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากอากาศยานลำดังกล่าวก่อนเจ้าหนี้สามัญหากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ โดยที่อากาศยานที่นำมาเป็นหลักประกันนั้นอาจอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้หรือมีการส่งมอบให้เจ้าหนี้ครอบครองก็ได้ การให้หลักประกันในรูปแบบดังกล่าว ได้แก่ จำนอง (Chattel Mortgage) , Floating Charge , Trust Deeds

การใช้กรรมสิทธิ์ในอากาศยานเป็นหลักประกัน (Title-Based Aircraft Financing Instruments) เป็นการพัฒนารูปแบบของสัญญาเพื่อให้ประกันแก่เจ้าหนี้ โดยที่เจ้าหนี้ยึดกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินไว้เป็นหลักประกันจนกว่าจะได้รับชำระหนี้อย่างครบถ้วน ในขณะที่เดียวกันลูกหนี้ก็ยังสามารถใช้ทรัพย์สินนั้นได้ตามปกติทางการค้า และทรัพย์สินดังกล่าวจะโอนมาเป็นกรรมสิทธิ์ของลูกหนี้เมื่อมีการปฏิบัติการชำระหนี้ครบถ้วนตามสัญญา การให้หลักประกันในรูปแบบดังกล่าว ได้แก่ สัญญาซื้อขายโดยมีเงื่อนไขห่วงกรรมสิทธิ์(Conditional Sale Agreement), Equipment Trust Certificates, สัญญาให้สินเชื่อโดยการเช่าแบบลีสซิ่ง (Leasing Agreement)

1.2 ความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากการเติบโตอย่างต่อเนื่องของการขนส่งทางอากาศ ทั้งในประเทศและระดับสากล ส่งผลให้ความต้องการอากาศยานเพื่อใช้ในกิจการขนส่งทางอากาศเพิ่มขึ้น ทั้งเพื่อนำมาใช้แทนที่อากาศยานเดิมซึ่งขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่เหมาะสมกับเส้นทางการบิน และเพื่อใช้เพิ่มปริมาณในฝูงบิน เพื่อรองรับเส้นทางการบินใหม่ โดยบริษัทโบอิง (Boeing) ผู้ผลิตเครื่องบินรายใหญ่ของโลกคาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2026 จะมีอากาศยานใหม่(New Aircraft) เพิ่มขึ้น จากปี ค.ศ. 2006 จำนวน 28,600 ลำ โดยอากาศยานที่เพิ่มขึ้นนั้น แบ่งเป็น อากาศยานที่นำมาใช้แทนที่

อากาศยานเดิมที่ขาดประสิทธิภาพ จำนวน 11,540 ลำ อากาศยานใหม่ที่ใช้ในเส้นทางการบินใหม่ จำนวน 17,060 ลำ¹⁵

ในส่วนประเทศไทยมีการคาดการณ์ว่ากิจการขนส่งทางอากาศจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายตัวของสายการบินต้นทุนต่ำ (Low Cost) เนื่องจากประชาชนหันมาให้ความสำคัญกับการเดินทางที่สามารถประหยัดเวลาและมีความปลอดภัยมากกว่า การเติบโตอย่างต่อเนื่องของกิจการขนส่งทางอากาศภายในประเทศเห็นได้ชัดเจนจากข้อมูลจำนวนผู้ประกอบการสายการบินและจำนวนอากาศยาน ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2545 มีผู้ประกอบการที่จดทะเบียนเพียง จำนวน 25 ราย มีอากาศยานที่จดทะเบียนทั้งสิ้นเพียง 123 ลำ¹⁶ และในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2550 มีผู้ประกอบการที่จดทะเบียนเพิ่มขึ้นเป็น 48 ราย มีอากาศยานที่จดทะเบียนทั้งสิ้น 355 ลำ แบ่งเป็นอากาศยานที่ใช้ในกิจการพาณิชย์ จำนวน 207 ลำ อากาศยานส่วนบุคคล จำนวน 148 ลำ¹⁷ โดยอากาศยานดังกล่าวเป็นอากาศยานที่ผู้ประกอบการคือ สายการบินมีสิทธิครอบครองจากการเช่าทรัพย์สินหรือการลีสซิ่งและการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์¹⁸

¹⁵ <www.boeing.com/commercial/cmo/pdf/CMO_06.pdf>, *Supra Note 1*

¹⁶ ข้อมูลจาก กลุ่มทะเบียนและใบอนุญาต สำนักมาตรฐานความปลอดภัยในการเดินอากาศ กรมการขนส่งทางอากาศ, มีนาคม 2545 และโปรดดู สวัสดิ์ สุข สติระเจริญทรัพย์, “การบังคับชำระหนี้จากสินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยาน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545) น. 37.

¹⁷ ข้อมูลจาก กลุ่มทะเบียนและใบอนุญาต สำนักมาตรฐานความปลอดภัยในการเดินอากาศ กรมการขนส่งทางอากาศ, พฤษภาคม 2550

¹⁸ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลฝูงบินประจำการของ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ณ 30 กันยายน 2549 การบินไทยมีเครื่องบินทั้งหมด 87 ลำ แบ่งเป็น เครื่องบินที่เป็นสินทรัพย์ของบริษัท จำนวน 55 ลำ เครื่องบินภายใต้สัญญาเช่าซื้อ (Financial Lease and Leverage Lease) จำนวน 20 ลำ เครื่องบินภายใต้สัญญาเช่าเพื่อดำเนินงาน (Operating Lease) จำนวน 12 ลำ, ฝูงบินของบริษัท บางกอกแอร์เวย์ จำกัด ข้อมูล ณ พฤษภาคม 2550 มีทั้งหมด 15 ลำ และทั้งหมดเป็นเครื่องบินภายใต้สัญญาเช่า (ข้อมูลจาก กลุ่มทะเบียนและใบอนุญาต สำนักมาตรฐานความปลอดภัยในการเดินอากาศ กรมการขนส่งทางอากาศ, พฤษภาคม 2550)

จากข้อเท็จจริงที่ว่าสายการบินหลายแห่งมีโครงการจะเพิ่มจำนวนอากาศยานในฝูงบินของตนและมีการวางแผนเปิดเส้นทางการบินใหม่ทั้งในและนอกประเทศนั้น สายการบินลี้วนจำเป็นต้องมีการจัดหาอากาศยานเพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว เช่น บริษัท การบินกรุงเทพ จำกัด มีโครงการขยายเส้นทางการบิน อีกจำนวน 5 เส้นทาง¹⁹ และมีแผนการจัดหาอากาศยานอีกจำนวน 10 ลำ ภายในปี พ.ศ. 2553 ในรูปแบบของ Leasing Option to Buy²⁰ แอร์เอเชีย กรุ๊ป ซึ่งประกอบด้วยสายการบินแอร์เอเชีย (มาเลเซีย) สายการบินไทยแอร์เอเชีย และสายการบินอินโดนีเซีย และเป็นสายการบินต้นทุนต่ำที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชีย ได้ตกลงทำสัญญาสั่งซื้อเครื่องบินแอร์บัส รุ่น A320 เพิ่มอีก 50 ลำ และยังมีโควตาสั่งซื้อเพิ่มได้อีก 50 ลำ โดยสั่งซื้อเครื่องบินแอร์บัส รุ่น A320 ครั้งแรกในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 หลังจากนั้นได้สั่งซื้อเพิ่มอีก 40 ลำ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2549 โดยสายการบินแอร์เอเชียได้รับการส่งมอบแอร์บัส A320 เครื่องแรกในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548²¹ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) มีแผนการจัดหาเครื่องบินใหม่จำนวน 14 ลำ ในปี พ.ศ. 2549 – พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย เครื่องบินแบบแอร์บัส A340-500 จำนวน 1 ลำ A340-600 จำนวน 1 ลำ แบบโบอิง 777-200ER จำนวน 6 ลำ²²

ข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการสายการบินภายในประเทศได้มีแผนการในการจัดหาอากาศยานเพื่อใช้ในกิจการของตนอย่างต่อเนื่องตามแนวโน้มในการขยายตัวและการแข่งขันของธุรกิจการบิน ซึ่งในการจัดหาอากาศยานส่วนใหญ่นั้นผู้ประกอบการเองยังไม่มีทุนที่จะสามารถจัดหามาเป็นกรรมสิทธิ์ของตนได้ แหล่งเงินทุนในการจัดหาส่วนใหญ่จึงมาจากการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องจัดหาหลักประกันเพื่อให้ความมั่นใจแก่เจ้าหนี้ว่าจะได้รับชำระหนี้คืนด้วย

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินของไทย ยังมีข้อจำกัดอันเป็นอุปสรรคในการให้การสนับสนุนทางการเงินจากผู้ให้สินเชื่อ ทั้งในส่วนของ

¹⁹ <<http://www.bangkokair.com>> {กรกฎาคม, 2550}

²⁰ บทสัมภาษณ์ นพ.ปราเสริฐ ปราสาททองโอสถ ผู้อำนวยการใหญ่ บริษัทการบินกรุงเทพ จำกัด, <<http://www.gotomanager.com/news>> {พฤศจิกายน, 2548}

²¹ <<http://www.airasia.com>> {ตุลาคม, 2548}

²² บริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน), “รายงานประจำปี แบบ 56-1 ปี 2549”, {ตุลาคม, 2550}

กฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันหนี้ ซึ่งในประเทศไทยนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน²³ มีอยู่เพียง 2 รูปแบบ คือ จำนอง และจำนำ ซึ่งหากพิจารณาถึงลักษณะของอากาศยานที่เป็นสังหาริมทรัพย์แล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้สามารถนำมาเป็นหลักประกันได้โดยวิธีการจำนำที่ลูกหนี้จะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้กรณีดังกล่าวไม่สอดคล้องกับลักษณะของอากาศยานซึ่งถือเป็นทรัพย์สินหลักของกิจการที่ผู้ประกอบการจำเป็นต้องใช้ในกิจการตลอดเวลา ดังนั้นในการให้สินเชื่อแก่ผู้ประกอบการสายการบินของประเทศไทยจึงไม่นิยมทำสัญญาในรูปแบบของสัญญาจำนำ ถึงแม้ว่าผู้ให้สินเชื่อกับผู้ประกอบการสายการบินจะสามารถกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาเป็นอย่างอื่นนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้ตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาก็ตาม

ส่วนการขายฝากนั้น แม้จะเป็นการประกันหนี้ด้วยระบบกรรมสิทธิ์ซึ่งถือว่าการสร้างความมั่นใจให้แก่เจ้าหนี้ได้มากที่สุด แต่สัญญาในรูปแบบดังกล่าวก็ไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการจัดหาอากาศยาน เนื่องจากผู้ประกอบการสายการบินยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในตัวอากาศยานที่จะนำมาขายฝาก อย่างไรก็ตามหากต่อมาผู้ประกอบการสายการบินได้กรรมสิทธิ์ในอากาศยานแล้ว และต้องการขอสินเชื่อ ก็อาจใช้วิธีการขายฝากและเช่าอากาศยานลำที่ขายฝากจากผู้ซื้อฝากได้ (Sale and Lease Back) แต่วิธีการดังกล่าวไม่นิยมของผู้ประกอบการสายการบิน เนื่องจากมีภาระภาษีที่ซับซ้อน

ในการให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยาน จึงได้มีการนำรูปแบบของสัญญาต่างๆ มาใช้เพื่อเป็นการสร้างหลักประกันให้แก่เจ้าหนี้ โดยรูปแบบของสัญญาที่นำมาใช้ได้แก่ สัญญาซื้อขาย โดยมีเงื่อนไขวงกรรมสิทธิ์ สัญญาให้สินเชื่อโดยการเช่าแบบลีสซิง และสัญญาเช่าซื้อ ในการขอสินเชื่อของผู้ประกอบการสายการบินในประเทศไทยนั้น แม้สัญญาเหล่านี้จะสร้างความมั่นใจ

---

²³ การประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน เป็นการเจาะจงเอาทรัพย์สินอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นของลูกหนี้เองหรือของบุคคลอื่นมาทำสัญญาเป็นประกันการชำระหนี้ โดยที่เจ้าหนี้เชื่อในราคาหรือคุณค่าของทรัพย์สินนั้นที่จะเอาออกขายได้เงินมาชำระหนี้ มีผลทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินนั้นก่อนเจ้าหนี้สามัญ และเจ้าหนี้สามัญของเจ้าของทรัพย์สินที่เป็นประกันจะเข้ามาขอแบ่งการชำระหนี้ด้วยไม่ได้ (เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคบริบูรณ์), พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : อักษรวิบูลย์, 2505), น. 3.

ให้แก่เจ้าหนี้ได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถรับรองสิทธิของเจ้าหนี้รวมถึงการบังคับชำระหนี้ได้ เนื่องจากเจ้าหนี้ใช้สิทธิบังคับได้เฉพาะกับคู่สัญญาเท่านั้น อีกทั้งสัญญาให้สินเชื่อโดยการเช่าแบบ ลีสซิ่ง เป็นสัญญาอนุกรม 3 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้ไม่มีบทบัญญัติ กฎหมายรองรับสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาไว้อย่างชัดเจน คู่สัญญาเพียงกำหนดสิทธิและหน้าที่ ระหว่างคู่สัญญาไว้ในสัญญา โดยถือหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนาเท่านั้น ในการให้สินเชื่อผู้ให้ สินเชื่อจึงจำเป็นต้องเพิ่มค่าความเสี่ยงในส่วนนี้ไปด้วย โดยถือเป็นความเสี่ยงจากการบังคับทาง กฎหมาย (Legal Risk) ซึ่งจะมีผลให้สถาบันการเงินคิดอัตราดอกเบี้ยให้สูงขึ้น

นอกจากนี้ในการให้การสนับสนุนเงินทุนเพื่อการจัดหาอากาศยานนั้น ผู้ให้สินเชื่อ ภายในประเทศโดยเฉพาะสถาบันการเงินอาจยังไม่มีศักยภาพเพียงพอ ผู้ประกอบการจึงต้องขอ สินเชื่อจากสถาบันการเงินในต่างประเทศ ประกอบกับอากาศยานเป็นทรัพย์สินที่ต้องเคลื่อนผ่าน ดินแดนหรือเขตอำนาจอธิปไตยของรัฐอื่น ทำให้สัญญาสินเชื่อมีลักษณะระหว่างประเทศ (Foreign Element) และมีประเด็นการขัดกันแห่งกฎหมาย (Conflict of Laws) อีกทั้งในทางกฎหมาย ระหว่างประเทศมีการนำหลักเรื่องสัญชาติมาใช้กับอากาศยานเพื่อแสดงถึงสถานะและ ความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างรัฐที่อากาศยานนั้นมีความเกี่ยวข้องกับรัฐอื่นที่อากาศยานนั้น เคลื่อนผ่าน โดยในประเทศไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการจดทะเบียนสัญชาติอากาศยาน ไว้ใน พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497 โดยใช้หลักเรื่อง "สัญชาติของผู้จดทะเบียน" ประกอบกับหลัก "กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองอากาศยาน" เป็นเงื่อนไขในการจดทะเบียน ตามมาตรา 30 และ มาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. 2497²⁴ ส่งผล ให้เกิดอุปสรรคแก่เจ้าหนี้ในการบังคับหลักประกันในกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัด โดยการให้สิทธิติดตาม อากาศยานกลับคืน อีกทั้งการบังคับชำระหนี้ในประเทศไทยต้องผ่านกระบวนการทางศาลตาม บทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือต้องมีคำสั่งหรือคำบังคับจากศาลเท่านั้นเจ้าหนี้

---

²⁴ “มาตรา 30 ...ผู้ซึ่งจดทะเบียนอากาศยาน...ต้องเป็นเจ้าของอากาศยานที่จดทะเบียนหรือถ้ามิได้เป็นเจ้าของต้องเป็นผู้มีสิทธิครอบครองอากาศยานที่จดทะเบียนและได้รับ อนุญาตจากรัฐมนตรีให้จดทะเบียนได้...”

“มาตรา 31 ผู้ซึ่งจดทะเบียนอากาศยานซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ตาม ต้องมีสัญชาติไทย...”

จึงจะบังคับชำระหนี้ได้²⁵ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานซึ่งอาจสร้างความเสียหายให้แก่เจ้าหนี้และลูกหนี้จากการเสื่อมค่าหรือการขาดการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินประกันหากมีการร้องขอคุ้มครองชั่วคราวหรือชะลอบังคับคดี

จะเห็นว่าการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายไทยนั้นมีปัญหาดังนี้

1. เนื่องจากอากาศยานมีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือเป็นสังหาริมทรัพย์มูลค่าสูงที่ผู้ประกอบการสายการบินต้องใช้ในการดำเนินกิจการ ดังนั้นการนำทรัพย์สินมาจำนำตามกฎหมายไทยจึงไม่สอดคล้องกับลักษณะดังกล่าว

2. สัญญาให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยานที่คู่สัญญาพัฒนาขึ้นโดยอาศัยกรรมสิทธิ์ในอากาศยานเป็นหลักประกันนั้น ไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้แก่เจ้าหนี้ในการบังคับตามสิทธิของตนได้เท่าที่ควร เนื่องจากเป็นเพียงบุคคลสิทธิที่ใช้นั้นได้กับคู่สัญญาเท่านั้น อีกทั้งหากเกิดกรณีล้มละลาย เจ้าหนี้ในสัญญาให้สินเชื่อทั้งสามประเภทไม่มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันจึงต้องเฉลี่ยหนี้กับเจ้าหนี้รายอื่นๆ ด้วย

3. สัญญาให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยานประเภท สัญญาให้สินเชื่อโดยการเช่าแบบ ลีสซิ่งซึ่งเป็นสัญญาที่นิยมใช้เพื่อการจัดหาอากาศยานนั้นเป็นสัญญาอนุบรรพ 3 ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีความหมายกำหนดสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นอาจทำให้คู่สัญญาไม่มั่นใจในการเลือกใช้กฎหมายบังคับของศาล

4. อากาศยานยังเป็นทรัพย์สินที่มีสัญชาติและมีการเคลื่อนที่ผ่านเขตแดนต่างๆ และสัญญาให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยานส่วนใหญ่คู่สัญญามักจะมีสัญชาติแตกต่างกัน จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับอากาศยานจะต้องมีลักษณะระหว่างประเทศซึ่งอาจมีประเด็นกฎหมายขัดกัน ซึ่งแต่ละประเทศก็มีแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายหลักประกันที่แตกต่างกัน

ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมความพร้อมในการรองรับการเติบโตของการขนส่งทางอากาศในอนาคต เพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (HUB) ซึ่งหากสามารถลดอุปสรรคดังกล่าวได้ก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งผู้ประกอบการ

²⁵ โปรดดู ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213

กิจการขนส่งทางอากาศ ผู้ให้สินเชื่อ หรือแม้กระทั่งประชาชนผู้ใช้บริการการขนส่งทางอากาศที่จะได้รับการบริการที่มีประสิทธิภาพในราคาที่ถูกลงด้วย

ปัจจุบันสถาบันระหว่างประเทศเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวกันของกฎหมายเอกชน (International Institute for the Unification of Private Law – UNIDROIT)²⁶ ได้จัดทำอนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ ค.ศ. 2001 (Convention on International Interests in Mobile Equipment 2001) ขึ้น ซึ่งต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเรียกว่า “อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001” (CAPE TOWN CONVENTION 2001) เพื่อเป็นแนวทางในการขจัดปัญหาและอำนวยความสะดวกในการให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยาน เพื่อให้ความมั่นใจแก่เจ้าหนี้ในการรับหลักประกันในทรัพย์สินดังกล่าว โดยหลักการสำคัญระบุดังกล่าว การดำเนินการให้มีการนำทรัพย์สินที่เป็นอุปกรณ์เคลื่อนที่มาเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อ และกำหนดหลักการที่สำคัญ เช่น สิทธิในผลประโยชน์ระหว่างประเทศการจดทะเบียนระหว่างประเทศลำดับภูมิสิทธิ มาตราการเยียวยาความเสียหายในกรณีลูกหนี้ผิดนัด เป็นต้น

อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 และพิธีสารที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์เคลื่อนที่ทั้ง 3 ประเภท คือ อากาศยาน (Aircraft Object) รถไฟ (Railway Rolling Stock) และ สินทรัพย์อวกาศ (Space Assets) จะมีการบัญญัติแยกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรก อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 จะมีการกำหนดบทบัญญัติเป็นการทั่วไปที่ใช้บังคับทั้งในกรณีอากาศยาน รถไฟ และ สินทรัพย์อวกาศ ส่วนที่สองจะเป็นพิธีสารที่แยกออกมา ซึ่งจะกำหนดหลักการเฉพาะตามประเภทของทรัพย์สิน จำนวน 3 ฉบับ ทั้ง 3 ฉบับจะแยกจากกันโดยเด็ดขาด โดยความสัมพันธ์ระหว่างอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และพิธีสารทั้ง 3 ฉบับนี้ เป็นการทำความเข้าใจในรูปแบบของ

---

²⁶ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อความเป็นหนึ่งเดียวกันของกฎหมายเอกชน (International Institute for the Unification of Private Law – UNIDROIT) เป็นองค์การระหว่างประเทศ (an independent intergovernmental organization) มีสำนักงานตั้งอยู่ที่ กรุงโรม ประเทศอิตาลี จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความจำเป็นและหาแนวทางในการพัฒนากฎหมายเฉพาะในทางการค้าให้สอดคล้องและทันสมัยในระหว่างประเทศสมาชิก โดยปัจจุบัน UNIDROIT มีสมาชิกกว่า 61 ประเทศ จาก 5 ทวีป <<http://www.unidroit.org>>,{April,2008}

ระบบตราสารคู่ (Two – Instrument Approach หรือ Two – Tired Structure)²⁷ ซึ่งต้องใช้และตีความร่วมกันเสมือนเป็นตราสารฉบับเดียว อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 จะไม่สามารถมีผลบังคับใช้ลอยๆเพียงฉบับเดียว หากไม่ปรับใช้คู่กับพิธีสารที่เกี่ยวข้องสำหรับทรัพย์สินแต่ละประเภท และการเข้าเป็นภาคีพิธีสารสำหรับการใช้ทรัพย์สินประเภทใดเป็นหลักประกัน ก็จะมีผลใช้บังคับสำหรับทรัพย์สินประเภทนั้นเท่านั้น

ในส่วนของอากาศยานนั้น ได้มีการจัดทำพิธีสารขึ้นเพื่อใช้บังคับแก่กรณีวัตถุอากาศยาน โดยเฉพาะ เรียกว่า พิธีสารว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ในเรื่องเฉพาะอากาศยาน (Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment) ซึ่งต่อไปในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเรียกว่า “พิธีสารว่าด้วยอากาศยาน” (AIRCRAFT PROTOCOL) ซึ่งกำหนดหลักการสำคัญในการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อ เช่น กำหนดนิยามของวัตถุอากาศยาน การกำหนดให้นำหลักการในอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 มาใช้บังคับกับสัญญาซื้อขาย (Contract of Sale) เสมือนว่าเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดสิทธิในผลประโยชน์ระหว่างประเทศเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของสัญญาซื้อขาย กำหนดมาตรการเยียวยากรณีผิดนัดเพิ่มเติมจากอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะอากาศยาน กำหนดมาตรการเยียวยากรณีล้มละลาย เป็นต้น

อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยาน มีเงื่อนไขในการปรับใช้ คือ การอ่านและการตีความระหว่างอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยานให้อ่านและตีความร่วมกันอย่างเป็นตราสารฉบับเดียวกัน และในกรณีที่อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 กับพิธีสาร(ว่าด้วยอากาศยาน) ไม่สอดคล้องกันให้พิธีสาร(ว่าด้วยอากาศยาน) มีผลบังคับเหนือกว่า²⁸ โดยในพิธีสารว่าด้วยอากาศยานบัญญัติว่าให้นำหลักการในอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 มาปรับใช้กับวัตถุอากาศยานตามความหมายในพิธีสาร โดยมี

²⁷ ระบบตราสารคู่ (Two – Instrument Approach หรือ Two – Tired Structure) คือ การวางหลักกฎหมายทั่วไปไว้ในอนุสัญญาเพื่อให้ครอบคลุมกิจกรรมได้หลายกิจกรรมและกำหนดกฎเกณฑ์พิเศษไว้ในพิธีสารเฉพาะเรื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติที่ต่างกัน, โปรดดูประเสริฐ ป้อมป้องศึก, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมายอากาศระหว่างประเทศ, อ่างแล้ว เชียงอรุณีที่ 4 , น. 183.

²⁸ CAPE TOWN CONVENTION 2001, Article 6

ชื่อเรียกว่า “อนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่ปรับใช้แก่วัตถุอากาศยาน” (Convention on International Interests in Mobile Equipment as applied to Aircraft Equipment)²⁹

อนึ่ง ปัจจุบันองค์การการบินพลเรือนระหว่างประเทศ (ICAO) ได้มีการจัดทำตัวบทรวบรวมในส่วนของอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยานไว้เพื่อความสะดวกในการปรับใช้ โดยใช้ชื่อว่า “*ตัวบทรวบรวมของอนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่และพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศ ในอุปกรณ์เคลื่อนที่ว่าด้วยเรื่องเฉพาะ อุปกรณ์อากาศยาน*”(Consolidated Text of The Convention on International Interests in Mobile Equipment and The Protocol to The Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment)

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและข้อจำกัดของระบบกฎหมายของประเทศไทยในการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันตามหลักการประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินในสัญญาให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยาน รวมถึงปัญหาของข้อกำหนดในสัญญาให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยานในทางปฏิบัติที่สร้างขึ้นเพื่อความมั่นใจให้แก่เจ้าหนี้ในการได้รับชำระหนี้คืน ซึ่งปัจจุบันกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันหนี้ด้วยทรัพย์สินยังมีรูปแบบที่ไม่รองรับกับการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการรับรองสิทธิของเจ้าหนี้ในสัญญาให้สินเชื่อประเภทต่างๆ

2. ศึกษาหลักการและสาระสำคัญของ อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยาน เพื่อนำหลักการสำคัญในอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ.2001และพิธีสารว่าด้วยอากาศยานมาเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข กฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องกับหลักการประกันหนี้ด้วยทรัพย์สิน เพื่อให้สอดคล้องกับการให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยานโดยใช้อากาศยานเป็นหลักประกัน

²⁹ AIRCRAFT PROTOCOL, Article II

3. เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายของประเทศไทยให้สามารถนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงปัญหาในการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยานของประเทศไทย โดยศึกษาข้อจำกัดของกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และข้อจำกัดทางกฎหมายในสัญญาในรูปแบบต่างๆซึ่งพัฒนาขึ้นในทางปฏิบัติเพื่อให้การจัดหาสินเชื่อเป็นไปโดยง่ายขึ้น และศึกษาหลักการของอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยาน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยในการศึกษาตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะมิได้เน้นในส่วนของความเป็นภาคีของอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยาน รวมถึงการทำคำประกาศตามตราสารทั้ง 2 ฉบับ ซึ่งการศึกษาในส่วนดังกล่าวนี้ได้มีผู้ศึกษาไว้แล้ว คือ “หลักเกณฑ์และปัญหากฎหมายว่าด้วยการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันหนี้ ตามอนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศ”³⁰ ซึ่งผลการศึกษา พบว่าการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 จะเป็นการสร้างความมั่นใจแก่เจ้าหนี้ที่จะให้สินเชื่อซึ่งจะมีความเป็นไปได้สูงว่าจะเป็นเจ้าหนี้ต่างประเทศ และจะเป็นผลดีแก่ผู้ประกอบการเอกชนในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่าย ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กิจการที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา

³⁰ โปรดดู วัชรชัย จิรจินดากุล , “หลักเกณฑ์และปัญหากฎหมายว่าด้วยการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันหนี้ ตามอนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551) โดยวัตถุประสงค์ของการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันการชำระหนี้ ตามร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศฉบับร่างแก้ไขฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 13) โดยเน้นการวิเคราะห์และนำเสนอผ่านมุมมองทางกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองทางกฎหมายอวกาศและกฎหมายระหว่างประเทศ

กรุงเทพฯ ค.ศ. 2001 และที่จะกำหนดเพิ่มเติมในอนาคต แต่อย่างไรก็ดี การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเทพฯ ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศฉบับร่างแก้ไขฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 13) จำเป็นต้องพิจารณาว่าพันธกรณีตามตราสารทั้งสองเป็นเช่นใดและก่อให้เกิดสิทธิหน้าที่แก่ประเทศไทยอย่างไร ซึ่งผลการศึกษานี้จะนำมาประกอบการพิจารณาในการทำข้อเสนอแนะต่อไป

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันหนี้ของประเทศไทยเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคในการขอสินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยาน

บทที่ 2 ศึกษาข้อจำกัดในการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันนำไปสู่การพัฒนารูปแบบของสัญญาประเภทอื่นที่ใช้มูลค่าของอากาศยานเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อให้การจัดหาสินเชื่อเป็นไปได้ง่ายขึ้น และศึกษาถึงข้อจำกัดทางกฎหมายของสัญญาดังกล่าวที่ยังไม่อาจสร้างความมั่นใจให้แก่เจ้าหนี้เกี่ยวกับสิทธิของตนที่มีต่อหลักประกันได้

บทที่ 3 ศึกษาหลักการและสาระสำคัญของอนุสัญญากรุงเทพฯ ค.ศ. 2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยาน ที่จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหในการใช้อากาศยานเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อในระดับระหว่างประเทศที่เป็นผลมาจากลักษณะเฉพาะของการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกัน

บทที่ 4 ศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำหลักการในอนุสัญญากรุงเทพฯ ค.ศ. 2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยานมาใช้ในประเทศไทยและศึกษาถึงข้อพิจารณาตามกฎหมายภายในหากมีการนำหลักการประกันหนี้ในอนุสัญญากรุงเทพฯ ค.ศ. 2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยานมาใช้ ทั้งนี้จะศึกษาหลักการและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ... ซึ่งปัจจุบันอยู่ระหว่างพิจารณาของคณะรัฐมนตรีว่าสามารถนำมาปรับใช้กับกรณีอากาศยานได้เพียงใด โดยเปรียบเทียบกับหลักการในอนุสัญญากรุงเทพฯ ค.ศ. 2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยาน เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาในบทต่อไป

บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาข้างต้นและเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหในการนำอากาศยานมาเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยาน

1.5 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นรูปแบบของการวิจัยทางกฎหมาย (Legal Research) โดยจะทำการศึกษาจากหนังสือ งานวิชาการ งานวิจัย บทความ ข้อมูลทางวิชาการจากอินเทอร์เน็ต ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมถึงการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ด้วย แล้วนำเสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สรุปและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา

1.6 ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย คือ ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายในการให้สินเชื่อโดยใช้อากาศยานเป็นหลักประกันในประเทศไทย รวมถึงปัญหาที่ยังเป็นอุปสรรคในส่วนของผลทางกฎหมายของรูปแบบสัญญาที่ใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อแก้ไขอุปสรรคทางกฎหมายของไทยที่มีอยู่ดังกล่าว รวมทั้งทราบวิธีการในการแก้ไขปัญหาค่าอากาศยานมาเป็นหลักประกันการให้สินเชื่อในระดับระหว่างประเทศ และสามารถเข้าใจถึงหลักการในการประกันหนี้ด้วยอากาศยานตามอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และพิธีสารว่าด้วยอากาศยานพร้อมทั้งนำหลักการเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการพิจารณา ปรับปรุง แก้ไข กฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันหนี้ เพื่อให้การให้สินเชื่อเพื่อการจัดหาอากาศยานเป็นไปได้ง่ายขึ้น อันจะเป็นประโยชน์กับบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งเจ้าหน้าที่ให้สินเชื่อที่จะมีความมั่นใจในการบังคับตามสิทธิของตน จากการที่มีหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่แน่นอน เป็นการลดความเสี่ยงในการปล่อยสินเชื่อและทำให้มีการกระจายเงินทุนไปยังภาคธุรกิจได้กว้างขึ้น ลูกหนี้ผู้ประกอบการสายการบินที่จะได้รับการสนับสนุนทางการเงินในต้นทุนที่ต่ำลง และเป็นการลดภาระค่าประกันของรัฐในกรณีที่สายการบินที่ขอสินเชื่อเป็นสายการบินที่รัฐเป็นผู้ร่วมลงทุน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้กิจการขนส่งทางอากาศมีการแข่งขันกันอย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์ โดยได้รับการบริการที่มีคุณภาพในราคาที่ถูกลง และเป็นการพัฒนาระบบกฎหมายเกี่ยวกับหลักประกันของไทยให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางด้านธุรกิจอีกด้วย